

Konstitutionsutskottets betänkande

1987/88:42

om ersättning till riksdagens ledamöter

(förs. 1987/88:13)

KU
1987/88:42

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas riksdagens förvaltningskontors förslag 1987/88:13 till lag om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter samt motion 1987/88:K43 av Alf Wennerfors (m) i vilken yrkas avslag på förslaget:

Förslaget innebär i korthet att riksdagens nuvarande regler om visstidspension och avgångsvederlag ersätts med en rätt till inkomstgaranti. Garantin innebär att en ledamot som tjänstgjort minst tolv riksdagsår är berättigad att vid sin avgång få 66 % av det gällande ledamotsarvodet. Garantin minskas om den avgångne ledamoten uppbär förvärvsinkomster. Minskningen utgör 65 % av förvärvsinkomsten minskat med två basbelopp. För ledamöter som tjänstgjort kortare tid än tolv år eller som inte fyllt 40 år är garantin begränsad till storlek och tid.

Utskottet har i princip tillstyrkt förslaget men funnit anledning till vissa justeringar i övergångsbestämmelserna. Motionen har avstyrkts.

Förslaget

I förslag 1987/88:13 yrkas att riksdagen antar det framlagda förslaget till lag om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter.

Motionen

I motion 1987/88:K43 av Alf Wennerfors (m) yrkas att förslaget avslås och nytt förslag utarbetas i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Utskottet anser att de skäl förvaltningsstyrelsen anfört för att det nuvarande systemet med visstidspension och avgångsvederlag skall upphöra och ett system med inkomstgaranti skall införas är väl grundade. Genom det föreslagna nya systemet ökar tryggheten väsentligt för ledamöter som tjänstgjort i riksdagen under kanske lång tid men som, när uppdraget upphör, inte fyllt 50 år. Förslaget innebär också en anpassning till de regler som numera gäller på det statliga området för statsråd och verkschefer m.fl. och för förtroendevalda i landsting och kommuner.

I motion K43 framhåller Alf Wennerfors att den offentliga sektorn i dag dominerar i riksdagen om man ser till ledamöternas yrken och ursprung.

Även om motionären kan acceptera förvaltningsstyrelsens förslag i stort anser han att förslaget, i den del det innebär att inkomstgarantin minskas om den avgångne ledamoten uppbär förvärvsinkomster, kommer att få olyckliga konsekvenser. Detta är särskilt fallet med rekryteringen från den enskilda sektorn. Motionären hemställer att förslaget avslås och att ett nytt förslag utarbetas i enlighet med det anförda.

Utskottet finner inte att motionärens invändningar mot att genomföra en samordning mellan inkomstgarantin och förvärvsinkomster väger tillräckligt tungt. Eftersom den nuvarande ersättningsstadgan saknar regler om samordning med inkomster, som den som uppbär avgångsvederlag eller visstidspension kan ha vid sidan om dessa ersättningar, har en ledamot som avgått från riksdagen kunnat uppbära ersättningarna ograverade trots att han kanske fått betydande förvärvsinkomster. Endast i de fall en ledamot som erhållit visstidspension gått över till statlig tjänst har en samordning kunnat ske enligt bestämmelser i avlöningsreglementet (AST).

Genom det nu föreliggande förslaget kommer samordningsbestämmelser att gälla oavsett vilket slags förvärvsarbete som utförs. Motiven för att införa samordningsbestämmelser förstärks också genom att inkomstgarantin kan utgå till 65 år redan när ledamoten fyllt 40 år och skyddet för den som är under 40 år förbättras. Riksdagen har tidigare ställt sig bakom motsvarande principer för samordning när det gäller pensioner till statsråd och vissa högre chefer inom statsförvaltningen. Även inom det kommunala och landstingskommunala området har liknande system införts.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motion K43.

Utskottet ställer sig även i övrigt bakom förvaltningsstyrelsens förslag till ny lag om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter men föreslår ett förtydligande i motivtexten och vissa ändringar i övergångsbestämmelserna. Enligt förslaget skall pensioner och livräntor reducera inkomstgarantin. Förutom förmåner från den allmänna försäkringen avses här pensions- och livränteförmåner som utgår på grund av statlig eller kommunal tjänst eller från pensionsförsäkringar m.m. som betalats av en arbets- eller uppdragsgivare. Utskottet vill i detta sammanhang understryka att sådana privata pensions- och livränteförsäkringar, liksom kapitalförsäkringar, som den enskilde ledamoten eller f.d. ledamoten själv tagit eller där ledamoten är förmänstagare utan att försäkringstagaren stått i något arbetstagare- eller uppdragsgivareförhållande till ledamoten inte skall påverka inkomstgarantin.

Enligt förslaget till övergångsbestämmelser skall äldre bestämmelser fortfarande gälla för bl.a. den som tidigare varit ledamot eller ersättare för ledamot. Så bör, enligt utskottets uppfattning, endast vara fallet om ledamoten eller ersättare tillerkänts pension när uppdraget att vara ledamot har upphört. Om en ledamot som inte redan tillerkänts pension återinträder i riksdagen bör han kunna komma i åtnjutande av de fördelar som inkomstgarantin innebär i yngre åldrar. Tidigare tjänstgöringstid kommer då att tillgodoräknas även i inkomstgarantisystemet.

Förslaget ger möjlighet för den som är ledamot eller ersättare sedan tre år när den nya lagen träder i kraft den 1 juli 1988 att välja om han vill omfattas av inkomstgarantisystemet i stället för att stå kvar i visstidspensionssystemet.

Om inkomstgarantin väljs skall detta skriftligen meddelas förvaltningskontoret senast den 15 oktober 1988. Enligt utskottet skulle ett ställningstagande till frågan senast vid denna tidpunkt innebära en stor fördel för de ledamöter som efter höstens val lämnar riksdagen i förhållande till de ledamöter som återväljs till sitt uppdrag. Utskottet anser mot denna bakgrund att förutsättningarna för att överblicka sin situation inför valet av system måste göras så lika som möjligt för alla ledamöter och ersättare och föreslår därför att möjligheten att välja ersättningssystem skall finnas kvar till senast trettio dagar efter det uppdraget att vara ledamot eller ersättare upphört. Någon särregel för ersättare som tjänstgjort kortare tid än tre år finner utskottet därvid inte motiverad.

Hemställen

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av förvaltningsstyrelsens förslag och med avslag på motion 1987/88:K43

dels godkänner vad utskottet anfört om privata pensioner och livräntor,

dels antar förvaltningsstyrelsens förslag till lag om ersättning m.m. till riksdagens ledamöter med den ändringen att övergångsbestämmelserna såvitt avser punkterna 2 och 3 erhåller följande lydelse:

2. Den som vid lagens ikraftträdande är ledamot eller ersättare för ledamot eller beviljats pension på grund av uppdrag som ledamot eller ersättare för ledamot skall fortfarande omfattas av äldre bestämmelser om pension. dock att ålderspension som utges med tillämpning av bestämmelserna i 14–17 §§ ersättningsstadgan (1971:1197) skall beräknas till det högre belopp som följer av bestämmelserna i 15 § nya lagen.

3. Den nya lagens bestämmelser om inkomstgaranti tillämpas för den som den 1 juli 1988 var ledamot eller ersättare om han senast trettio dagar efter det att uppdraget att vara ledamot eller ersättare upphört avgett en skriftlig förklaring till riksdagens förvaltningskontor att han önskar omfattas av bestämmelserna om inkomstgaranti i stället för den gamla lagens bestämmelser om visstidspension.

Stockholm den 5 maj 1988

På konstitutionsutskottets vägnar

Olle Svensson

Närvarande: Olle Svensson (s), Anders Björck (m), Kurt Ove Johansson (s), Birgit Friggebo (fp), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Sören Lekberg (s), Börje Stensson (fp), Torgny Larsson (s), Bengt Kindbom (c), Nils Berndtson (vpk), Ulla Pettersson (s), Inger Koch (m) och Ove Karlsson (s).

Nils Berndtson anför:

Samordningen av inkomstgaranti och förvärvsinkomster kan motivera lägre åldersgräns för förmåner än nuvarande. Enligt min mening hade det dock varit rimligare om åldersgränsen för rätt till inkomstgaranti satts vid 45 år i stället för 40 år. Denna ståndpunkt har också vpk:s representant företrätt i förvaltningsstyrelsen och den kommitté som berett frågan.